

Naše svoboda záleží i na svobodách daleko od nás

Zemřel armádní generál Tomáš Sedláček

Po okupaci Československa nacistickým Německem odešel na Západ válčit proti Hitlerovi. Později se vyznamenal na východní frontě. Za jeho hrdinství v boji za osvobození Československa se mu komunisté oddvěřili: zavřeli ho na doživotí do pracovních lágrů. Armádní generál Tomáš Sedláček zemřel 27. srpna v Praze.

Narodil se do oficiální rodiny v lednu roku 1918, takže byl – jak sám často říkal – o něco starší než naše republika. Protože jeho otec i starší bratr byli důstojníci, nemusel se nad svým povoláním dlouho rozmýšlet. Na vojnu šel hned po maturitě, kdy mu ještě nebylo ani osmnáct, a v roce 1937 vstoupil na Vojenskou akademii v Hranicích na Moravě. Po ní šel Tomáš rovnou k dělostřelcům tak, jak si přála jeho rodina. V den, kdy došlo k podepsání mnichovské dohody, působil v Liberci v hodnosti poručíka. Podobně jako řada jiných mladých důstojníků se Sedláček nesmířil s tím, že by měl zůstat doma se založenými rukama. Chtěl bojovat proti nacistické tyranii, i kdyby to mělo být na druhém konci světa. Proto se vydal tzv. balkánskou cestou přes Maďarsko, Jugoslávii, Řecko, Turecko a Sýrii až do Bejrútu, odkud ho čekal dlouhý lodní transport do Francie, kde byl na jaře 1940 přidělen k nově vytvořené 1. československé pěší divizi.

Zatímco mladíci v jeho věku hledají dobrodružství a běhají za děvčaty, Sedláček svou cestu vnímal od začátku jako velmi vážnou věc. *Byl jsem oficír, složil jsem přísahu státu a moje povinnost byla nějak bojovat tam, kde jsem tuhle možnost mohl mít*, vysvětloval. Jenže Francie jeho očekávání zklamala. Poté, co ji Hitler porazil a ponížil, musel Sedláček opět utíkat. Odhodlání postavit se tyranii našel až u Angličanů.

Ve Skotsku prodělal tvrdý výsadkářský kurz a výcvik diverzní činnosti, během něž si osvojil dovednost

tichého zabíjení, naučil se ovládat vysílačky a absolvoval základy zpravodajské dovednosti. Zaškolen byl podobně jako atentáčníci na Reinharda Heydricha Kubiš s Gabčíkem, takže čekal na rozkaz, který ho mohl kdykoli povolat do akce.

Dočkal se až v roce 1944. Vzhledem k vývoji války byl společně se stočlenným transportem důstojníků přesunut na východní frontu, kde se dostal ke 2. paradesantní brigádě. Jako parašutista očekával, že bude se svou jednotkou vysazen v týlu nepřítele a podpoří právě započaté Slovenské národní povstání. Místo toho mašuroval na

frontu jako pěšák v rámci Karpatsko-dukelské operace. Po stokilometrovém pochodu musel spolu se svými znavenými druhy útočit do prudkého kopce, jehož vrcholek střežily zkušené kulometné oddíly Wehrmachtu. Útok se změnil v masakr, který velitel Sedláček přežil jen zázrakem.

ČÍM VÍC PADLÝCH, TÍM VELKOLEPĚJŠÍ VÍTĚZSTVÍ...

Zjistili jsme, že sovětské vedení boje je poněkud odlišné, než na jaké jsme byli naučeni z Anglie. Čím horší byly ztráty, tím velkolepější pak bylo vítězství,

ARMÁDNÍ GENERÁL TOMÁŠ SEDLÁČEK (8. 1. 1918 – 27. 8. 2012)

Český voják, příslušník čs. protinacistického odboje a politický vězeň komunistického režimu.

Absolvoval kurz pro důstojníky v Litoměřicích a Vojenskou akademii v Hranicích. V roce 1938 byl jmenován velitelem dělostřelecké baterie. Po okupaci se stal cenovým referentem okresního úřadu v Jilemnici. V roce 1940 odešel takzvanou balkánskou cestou do Francie a na jaře byl přidělen k 1. československé pěší divizi ve Francii. Po porážce Francie uprchl do Velké Británie, kde vstoupil do řad Československé smíšené brigády.

Po osvobození Československa byl povýšen na majora a absolvoval Vysokou školu vojenskou v Praze. Poté se stal přednostou operačního oddělení 11. pěší divize v Plzni (léto 1948). Od roku 1949 učil na Vysokém vojenském učilišti v Praze. Dne 21. února 1951 byl zatčen a odsouzen ve vykonstruovaném procesu za údajnou velezradu a špionáž. Propuštěn byl 11. května 1960, poté pracoval jako skladník u Pražské stavební obnovy.

Po listopadu 1989 se dočkal rehabilitace. Byl předsedou revizní komise Konfederace politických vězňů, předsedou Československé obce legionářské a pracoval v Ústřední rehabilitační komisi MNO. V roce 1999 byl povýšen do hodnosti generálporučíka, 14. listopadu 2008 pak do nejvyšší vojenské hodnosti armádního generála.

Foto: ČTK

Foto: Adam Maršál

popisoval Tomáš Sedláček cenu lidského života na východní frontě. I poté, co byla jeho jednotka stažena z fronty, Sověti záměrně zdržovali její nasazení na pomoc slovenským povstalcům. Stalin nedůvěřoval čemukoli, co sám nevymyslel, a slovenské povstání bylo podobně jako to ve Varšavě připraveno ve spolupráci s Londýnem. Když se Sedláčkova paradesantní brigáda dostala po dalších odkladech na Slovensko, bylo už pozdě. Povstání bylo potlačeno a partyzáni se museli stáhnout do hor. Druhá paradesantní brigáda československé armády čítající něco přes čtyři sta mužů musela ustupovat před německými obrněnými divizemi přes Nízké Tatry směrem k východní frontě. O pochodu horským údolím na Donovaly a na Chabenec se dodnes vyprávějí legendy. Spousta vojáků padla vysílením a umrzla. Zbytek čekaly čtyři mrazivé měsíce v divočině bez zimního vybavení.

To byla tvrdá škola. *Trpěli jsme hladem, mrazem, nemocemi a k tomu jsme museli odrážet velice dobře vycvičená protipartyzánská komanda SS, vzpomínal Sedláček, který měl štěstí a na*

rozdíl od řady kamarádů se dožil konce války.

Po osvobození Československa byl povýšen na majora a od roku 1949 učil na Vysokém vojenském učilišti v Praze. V té době již sice vnímal, že s novým režimem není něco v pořádku, ale podcenil touhu komunistů vypořádat se se všemi, kdo měli za války příležitost seznámit se z blízka se západní demokracií. *Pořád jsem si myslel, že to snad nějak dopadne. Ale nedopadlo a já blbec zůstal doma, litoval, že před komunistickým režimem neutekl do zahraničí jako jiní „západáci“.* V únoru 1951 mu velitel vojenské akademie oznámil, že se má hlásit na generálním štábu kvůli služební cestě, o níž nesměl s nikým mluvit. Sedláček šel domů za ženou. Během oběda zazvonil telefon, v němž mu kdosi ze štábu ohlásil, že ho vyzvedne člověk z ministerstva, který jej bude doprovázet. Sedláček netušil, že je to past. Ve tři odpoledne nastoupil do černého tatraplánu, který ho odvezl rovnou do nechvalně proslulé věznice Domeček na Hradčanech. *Má „služební“ cesta místo dvou týdnů trvala devět let, popisoval po letech generál Sedláček.*

...ZLOMIL BYCH MU RUKU

Šéfem Domečku byl štábní kapitán Jindřich Pergl, známý sadista, který se vyžíval v týrání vězňů. Sedláčka vedl do prvního patra, kde na dřevěné tabuli visela pouta, okovy a další mučící nástroje. Pergl se u nich zastavil, aby Sedláčkovi ukázal, co ho čeká. Pak ho strčil na celu a zavřel za ním dveře. *To byl můj první, zvukový dojem z kriminálu: to zabouchnutí, které do smrti nezapomenu,* říkal armádní generál.

Vyšetřovatelé chtěli, aby se doznal ke své kriminální činnosti – údajné velezradě a špionáži vůči republice. Válečný hrdina netušil, o co jde. Vyšetřovatel Jaroslav Řičica ho nutil k přiznání fackami a úderu pendrekem přes záda. *Kdybych nebyl v železech, zlomil bych mu ruku. Když mě druhý darebák svazoval, Řičica mi palci silně tisknul ušní boltce, to už opravdu bolelo. Sténal jsem, vyprávěl Tomáš Sedláček.* Ale vyšetřovatelé ho nemučili jen bitím. Spolehlivou metodou psychického trýznění byl zákaz spánku, který trval dlouhých devět dní a nocí. Sedláčka postihly halucinace, svět se

mu obracel vzhůru nohama. Ztratil přehled o tom, co je skutečnost a co jen sen, netušil, proč ho zavřeli, co po něm chtějí a jak dlouho to celé bude trvat. Při každém výslechu na něj vyšetřovatel křičel, aby se přiznal. Když řekl, že neví k čemu, dostal facuku a šel zpátky na celu.

Byl jsem zavřený v malé místnosti, kde jsem si nesměl ani sednout. Musel jsem pořád chodit dokola. Počítal jsem, jakou vzdálenost jsem v té tři metry dlouhé cele nachodil a myslím, že to za 24 hodin mohlo být až 40 kilometrů. Chodil jsem ode zdi ke zdi a pořád si opakoval: Vydržet, vydržet, musím to vydržet... Také jsem to nakonec vydržel, vzpomínal Sedláček na kritické dny svého života. Právě vytrvalost a nezlomnost jsou vlastnosti, které ho zachránily od šílenství.

O rok později mu soud ve vykonstruovaném politickém procesu vyměřil trest doživotí. Následujících devět let strávil v komunistických lágrech od Mírova přes Valdice, Leopoldov až po uranový tábor Bytíz na Příbramsku. Po osmi letech dostal zprávu, že se s ním nechala rozvést jeho žena. Sed-

láčkovi se zhroutil svět. *Do té doby jsem myslel jen na to, co bude, až budeme zase spolu. A najednou to z ničeho nic bouchlo. To bylo špatný, popisuje Sedláček. To jsem měl hlavu mezi nohama, doslova. Dělal jsem mašinkáře, když jsem nejezdil, to jsem měl opravdu hlavu mezi koleny. To bylo tvrdý. S někým se žena rozvedla hned na začátku, ale ta moje to vydržela osm let. A pak to takhle dopadlo. Já byl ale za necelý rok venku. To byla ta ironie osudu, vzpomíná armádní generál, kterého pustili v roce 1960 v rámci velké amnestie.*

Ve Zborovské ulici na Smíchově začal studovat večerní průmyslovku, znovu se oženil, pracoval jako provozář, plánovač, ekonom a v 55 letech odešel do důchodu. Na skutečnou rehabilitaci však čekal až do listopadové revoluce. Byl předsedou revizní komise Konfederace politických vězňů, předsedou Československé obce legionářské a pracoval v Ústřední rehabilitační komisi MNO. V roce 1999 byl povýšen do hodnosti generálporučíka, v listopadu 2008 pak do nejvyšší vojenské hodnosti armádního generála.

Na setkáních válečných veteránů jste si ho všimli na první pohled. Byl vysoký, štíhlý, držení těla pravý voják. Zatímco o válce a bojích mluvil vážně, o sobě a svém věku většinou s humorem. Ke konci života byl téměř bez vlasů, s jizvou na temeni. Zranění, které není z války, obvykle schovával pod červeným výsádkářským baretem. A vždycky měl černé brýle, protože byl slepý po operaci hlavy. Ale k despocii a tyranii slepý nebyl. *Nebezpečí se mění, říkával, za našich mladých let tu byl Hitler a nacismus. Němci byli na jedné straně, my na druhé. Ale teď je to jiné. Kolem nás se celkem nic neděje, ale jsem přesvědčen, že naše svoboda záleží i na svobodách daleko od nás a že se nás dotýká i svoboda lidí v Afghánistánu, v Sudánu nebo v Sýrii. Terorismus je světová záležitost a podle mého názoru omezování svobody kdekoli na světě ovlivňuje i naši svobodu, a proto máme povinnost s tím něco dělat, řekl necelé dva měsíce před smrtí.*

Čest jeho památce.

Adam Maršál

text byl otištěn na Galerie-Ne.cz

Vzpomínka na Honzu

Zemřel bývalý mluvčí Charty 77 Jan Štern

Chtěl jsem Honzu ještě pozdravit, když jsem ho zahlédl naposledy, jak těžce sestupuje ze schodů v chodbě Staroměstské radnice po letošním březnovém setkání Charty 77. Protože jsem v tu chvíli doprovázel po stejných schodech své taktéž více než sedmadesátileté rodiče, nestihl jsem to. Honza, který už dlouho byl prakticky zcela hluchý, že volat na něj by bylo úplně zbytečné, zmizel za ohbím schodiště, a když jsme vyšli ven, byl pryč. Na následnou recepci či spíše číši vína, kterou pro chartisty uspořádal pražský magistrát ve svých reprezentačních prostorách, už nedorazil. Na jeho pohřeb jsem zase nedorazil já, protože teď pracovně trávím takřka polovinu svého času v Americe. Nerozloučili jsme se, a tak mu věnuji aspoň tuto vzpomínku.

Poprvé jsme se potkali, ještě s Haničkou Šabatovou, která v tom jela s námi, jako čerství mluvčí Charty 77 na samém počátku ledna roku 1986 v jakémsi vypůjčeném bytě v Žitné ulici v Praze.

Na úvodní schůzce jsme si tu měli ujasnit naši spolupráci a promluvit si o tom, s jakou troškou do společného mlýna každý z nás přichází a čím případně by chtěl naše nastávající „mluvčování“, jak

se tehdy říkalo, obohatit. Když jsme se představovali, věděl jsem pouze, že Jan Štern v době Pražského jara pracoval jako novinář v odborářském deníku *Práce*; že to je bývalý reformní komu-

Mluvčí Charty 77 Anna Šabatová a básník Jan Štern, 1986

Foto: ČTK

nista, který byl na počátku normalizace vyloučen ze strany, vyhozen ze zaměstnání a pak až do důchodu pracoval kdesi v polích v maringotce jako čerpač u Vodních zdrojů.

Při naší úvodní komunikaci jsme se jen tak vzájemně ōukávali. Netrvalo ale víc než pár týdnů, chartistický kolotoč se roztočil na plné obrátky a byli jsme v tom až po uši. V roli novopečených mluvčích jsme záhy absolvovali první výslechy na StB a počali si „užívat“ i všech ostatních radostí, které ze zvýšeného zájmu státních úřadů o naše osoby nutně vyplývaly. Začali jsme také plánovat a rozvíjet své vlastní aktivity. Jeden z prvních dokumentů Charty 77 autorizovaný našimi podpisy však rozhodně předem plánovaný nebyl. Zemřel Jaroslav Seifert a Honza Štern na naši mluvčovskou schůzku přinesl návrh textu. Jeho styl psaní byl na můj vkus sice poněkud květnatý – v reakci na Seifertovu smrt se dle Šternových slov prý *vychýlily seismografy poezie* – ale prohlášení Charty k této smutné události bylo jeho

zásluhou na světě. V následujících dvanácti měsících jsme pak takových dokumentů společně sepsali, nechali připomínkovat, zredigovali a vydali desítky. Když jsme na počátku ledna 1987 předávali svůj úřad další trojici mluvčích, mohli jsme si s klidem navzájem pográtulovat nejen k tomu, že to máme za sebou, ale že jsme díkybohu obstáli: že se vším, co nás jako chartistické mluvčí během uplynulého roku potkalo, jsme se celkem rozumně, se ctí a snad i k všeobecné spokojenosti chartistů popasovali.

Ale nejenom že se nám tehdy spolu dobře pracovalo. Když na to nyní vzpomínám, vždy tu bylo ještě něco navíc. Náš tehdy navázaný rozhovor měl od samého počátku i silný rozměr osobní, ba odvažují se říci až intimně přátelský. Rychle jsme si s Honzou padli do oka a začali se intenzivně bavit o věcech, které okruh témat vymezený naší společnou činností přesahoval. Já jakožto přesvědčený patočkovec jsem měl plnou hlavu filozofie a hned jsem ho začal krmit svými nekoneč-

nými reflexemi a podstrkovat mu k posouzení a korekcím své, často ne příliš dobře napsané a asi málo srozumitelné texty. On mě naopak dával čist své básně, z nichž některé se mi docela líbily, ale jiné mi připadaly poněkud sentimentální, na můj vkus výrazově málo „přesné“, a tudíž hluché. Byl stejně starý jako můj otec (ročník 1924), takže když mi tu a tam, po kouskách, počal líčit svůj životní příběh, mohl jsem jej srovnávat s tím, co jsem znal z domova, ze své vlastní rodinné mytologie. Když jsem jej poslouchal, znovu a znovu jsem si uvědomoval, jak uzlová osmičková místa našich současných dějin – roky 1938, 1948 a 1968 – nejenže rozhodovala o životních osudech jednotlivých lidí, ale ovlivnila i jejich výklad své vlastní zkušenosti, jejich vlastní dějinné sebezporozumění a z něho vycházející rozhodování. O způsobu myšlení lidí za války pronásledovaných nacismem, kteří se v poválečném období stali nadšenými komunisty, v šedesátých letech stejně nadšenými reformátory

kunismu, aby se nakonec dopracovali až do chartistického „veselého ghetta“ let osmdesátých, jsem už pochopitelně věděl leccos, ale stále to bylo málo. Honza mi díky své upřímné, otevřené, ba až bezelstné povaze nabídl možnost doplnit si, co mi dosud unikalo, a znovu si tak potvrdit, co o tom, jak čelit totalitárnímu zlu, opakovaně různým způsobem říkají jak všichni „klasičtí“ myslitelé totalitarismu (Hannah Arendtová, Jan Patočka, Erich Voegelin), tak i jimi ovlivnění protagonisté protitotalitního středoevropského odboje (Václav Havel, Adam Michnik...): vyhnat ho se vším, co se s ním pojí a co jej provází, především ze své vlastní duše; místo té či oné ideologie dát přednost lidské pluralitě, vztahu k těm druhým, elementárnímu pocitu lidské vzájemnosti a mezilidské solidarity.

Asi tu nejhlubší komunikaci mezi námi však nezprostředkovali moji filozofové, Herakleitem, Platonem či Aristotelem počínaje a Heideggerem či Patočkou konče, ale básník Vladimír Holan. Holanova předlouhá, epická a vlastně současně i metafyzická báseň z roku 1940 *První testament*, kterou Honza miloval a na kterou se neustále tak či onak odvolával, se jeho zásluhou stala i mojí nejoblíbenější básní. Byl to on, kdo mi ji znovu otevřel a přiměl si ji po letech přečíst, a je jeho zásluhou, že dodnes se mi v paměti vybavuje několik jejích pasáží. Hledám-li odpověď na otázku, kdo byl Honza

Karta se záznamy sledování Jana Šterna, součást kartotéky Správy sledování StB Zdroj: ABS

Štern, vyvstává přede mnou postava vpravdě holanovská, básník – „vratký kráčívec“, a znovu mi dochází, jak i moje setkání s ním, v určitou chvíli skoro každodenní a pak stále řídkší a řídkší, byla také „vratce kráčívá“ – ne že bychom u toho nějak přehnaně popíjeli – a tudíž krásná. Když jsme spolu diskutovali, co přinesl ten který den – s čím kdo přišel, s čím ten či onen nesouhlasil, co proti tomu či onomu měl, a co bychom tudíž měli dělat, aby v naší chartistické „paralelní polis“ zase zavládl smír a srozumění – věděl jsem, že tím posledním glosátorem našich aktuálních věcí nakonec bude, díky Honzovi, Vladimír Holan a jeho

až do morku kostí pronikající verše: *A poutník zas je hrůzou brán / do buněčného zasvěcení, / když promítá mu na ekran / vagonů dnů, jichž obsah není / než zločin, pýcha, atakďále... / projdi ta kupé... Je to stále / a stále totéž, nedozrálé / pod sluncem nervů, zvaným: šok. / Na černo takto k smrti jedem, / vyhlání kruhem, lhouce středem, / kde každý jsme jak její sok - / a nedovedem, nedovedem... / Ach nedovedem, Bože, ne!*

Když jsem přednedávnm dostal do Ameriky Honzovo smuteční oznámení, vůbec jsem se nedivil, když jsem si přečetl jeho motto (k němuž ještě přidávám několik veršů): *A marně zvem po celý věk / v svá hnutí stádně nebezpečná / mír bez míry... Jako bys řek: / mír bez matečných louhů Věčna... / My, kteří kdysi vzlétali / a znali vztak a podnebesí, / sedání sov a krásu kdesi / teď bez proroků, kteří děsí / a s nimiž jsme se střetali, / chcem budovat, co nás jen slaví. / Jenomže sama země praví / bez ryzí transcendentály / se žádná stauba nedostaví / nikdy, ach nikdy - nedostaví.*

Závěr Holanovy básně, který je zde použit, shrnuje samu podstatu Honzovy osobnosti jakožto člověka možná nenáboženského, ale „ryzí transcendentály“. Sumarizuje jeho vzkaz nám dosud živým „černým pasažérům“ a zachycuje daleko lépe naše setkání než jakákoli moje osobní vzpomínka.

Martin Palouš

JAN ŠTERN (1. 11. 1924 – 21. 8. 2012)

Publicista a básník, pocházel z významné sociálnědemokratické rodiny, otec Eduard byl za války zavražděn nacisty. Jan Štern vystudoval reálné gymnázium v Praze (maturita 1943). Od října 1944 byl internován v koncentračním táboře Klein-Stein, poté Osterode.

Poválečná studia filozofie a historie na UK nedokončil a roku 1947 se stal redaktorem časopisu *Tvorba*; v téže době spoluorganizoval začátky Soutěže tvořivosti mládeže a Fučíkova odznaku. Po zastavení *Tvorby* v roce 1952 byl přeřazen do deníku *Práce*, odkud dostal výpověď na počátku normalizace v roce 1969. Od roku 1970 pracoval u Vodních zdrojů nejprve jako čerpač, od roku 1975 jako technický úředník; v roce 1985 odešel do důchodu.

V letech 1978–1986 tvořil s Petrem Pithartem domácí redakci exilových *Listů*. Pro rok 1986 byl jmenován jedním ze tří mluvčích Charty 77. V roce 1988 spoluzaložil Hnutí za občanskou svobodu (HOS) a do roku 1990 byl členem jeho koordinačního výboru. Téhož roku spoluzaložil Československý (nyní Český) helsinský výbor. Byl jedním ze zakladatelů Občanského fóra, záhy se ovšem z veřejné scény stáhl a věnoval se publicistice.